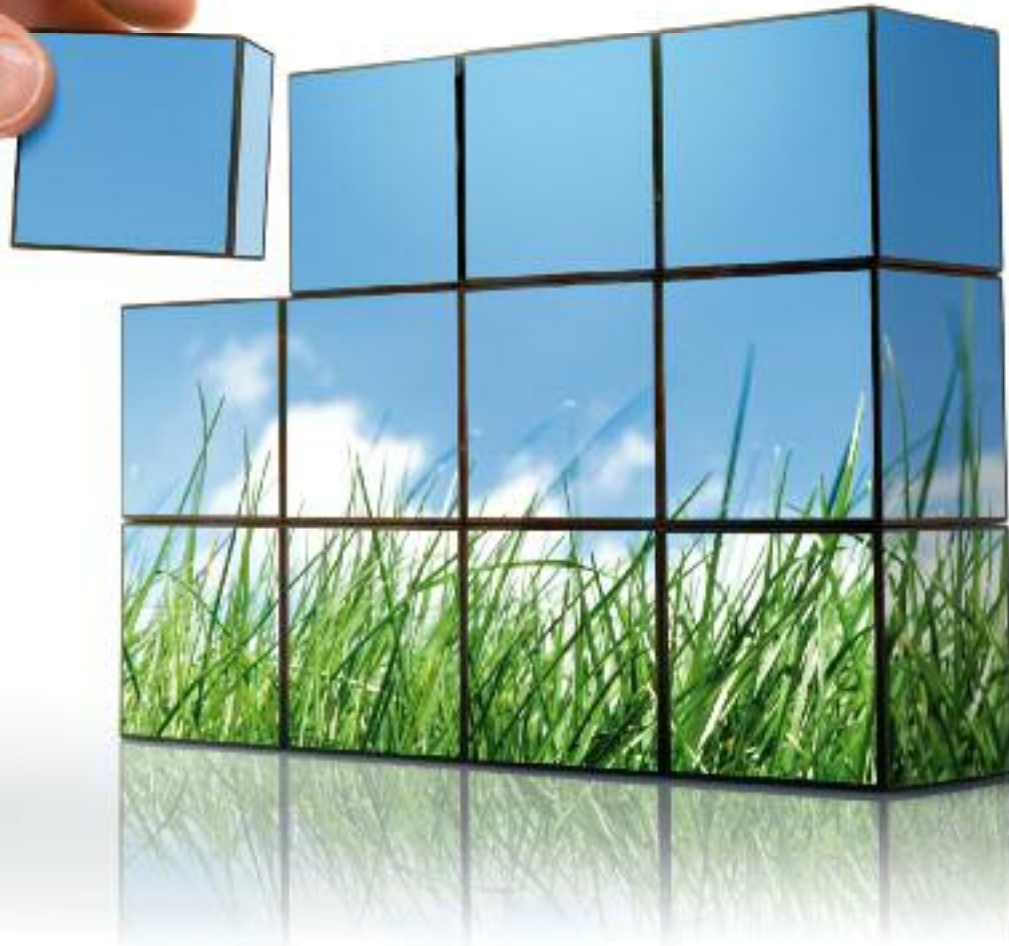

DUURZAAM ondernemen

**49 praktijkvoorbeelden
om uw bedrijf
duurzaam te innoveren**

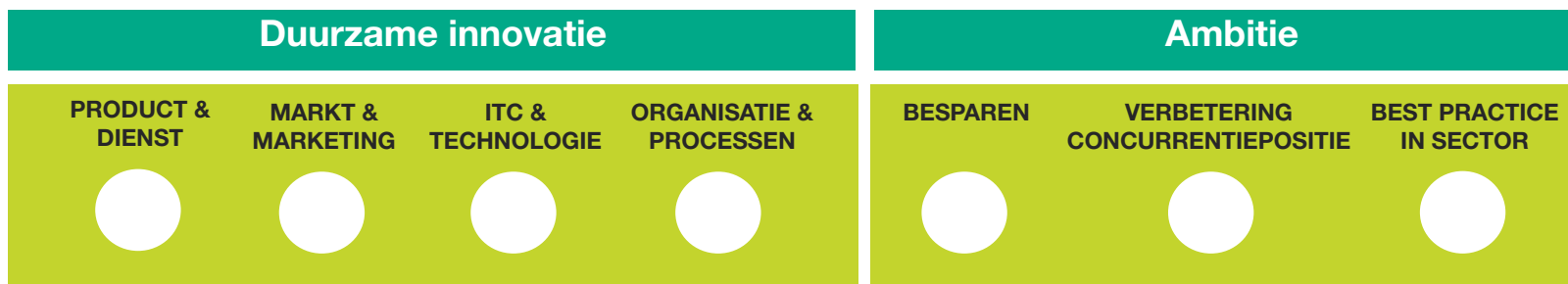

Toelichting hoe te gebruiken

Duurzaamheid is hot. Iedereen heeft het erover, maar wat moet u er nu mee? Hoe kan duurzaam ondernemen u helpen om uw bedrijf in zijn geheel krachtiger te maken? Misschien heeft u al acties genomen, en bent u benieuwd naar wat er nog meer mogelijk is. Wij nodigen wij u graag uit u te laten inspireren door dit stalenboek “49 staaltjes duurzaam ondernemen” voor het zelf realiseren van duurzame innovaties, lagere (energie)kosten, een betere concurrentiepositie en een voorbeeldfunctie als duurzaam ondernemer. Syntens heeft haar ervaringen met succesvolle duurzame bedrijven en innovaties samengevat.

Is uw bedrijf de vis die uit het water kruipt en op 2 benen gaat lopen, of bent u een dinosaurus? Vergelijkt u dit stalenboek met de stalenboeken voor woninginrichting. Niet alle stalen zullen passen bij uw situatie of voorkeur. Wel zal er een aantal zijn die voor u de moeite waard zijn om te overwegen of zelfs direct in te voeren. Aan de onderzijde van elke staal staat met een vinkje gemarkeerd waarop een effect verwacht kan worden. Projecteert u de stalen op uw eigen situatie. Hoe zouden de voorbeelden en acties voor uw bedrijf uitpakken? Wat voor waarde kunt u realiseren u er voor uw bedrijf uw concurrentiepositie en uw klanten? Wat zal in inspanning zijn en wat de opbrengsten?

Veel van de staalkaarten zijn voorzien van zogenaamde Wiki's. Een verdere verdieping die nog meer informatie geven bij het in uw eigen bedrijf in gang te zetten en resultaat te behalen. Om u te helpen kansen om te zetten in actie en resultaat. Deze Wiki's worden steeds verder ontwikkeld. Kijkt u voor deze Wiki's en andere informatie over slimmer werken op www.syntens.nl/duurzaaminnovieren.

Deel 1

Algemeen

DUURZAAM
ondernemen

Duurzame innovatie

PRODUCT &
DIENST

MARKT &
MARKETING

ICT &
TECHNOLOGIE

ORGANISATIE &
PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING
CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE
IN SECTOR

Bepaal uw ambitie

DUURZAAM
ondernemen

Hoe ambitieus bent u?

Is duurzaam innoveren voor u:

- een dure noodzaak?
- een kans om kosten te besparen?
- een kans om uw concurrentiepositie te versterken?
- of een kans om een leidende rol te nemen in het verduurzamen van onze wereld?

Duurzame innovatie

Ambitie

PRODUCT &
DIENST

MARKT &
MARKETING

ICT &
TECHNOLOGIE

ORGANISATIE &
PROCESSEN

BESPAREN

VERBETERING
CONCURRENTIEPOSITIE

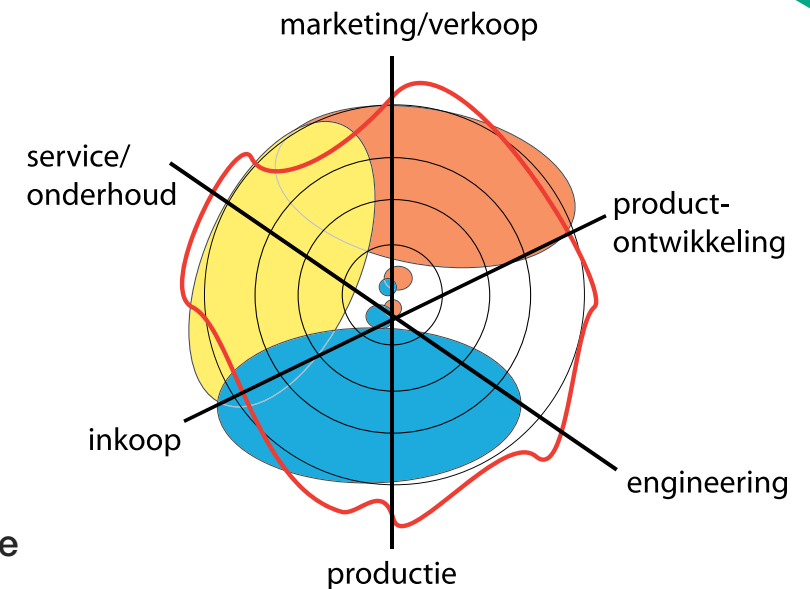
BEST PRACTICE
IN SECTOR

Focus op grootste kansen en hefboomwerking

Er zijn altijd 1000 mogelijkheden om duurzaam te innoveren.
Maar waar liggen voor uw bedrijf de grootste klappers?

Afhankelijk van uw type onderneming is al snel een 'voorselectie' te maken van kansen die het meest opleveren en strategisch het meest relevant zijn.

- Productonderneming: verbeteren product / dienst, marketing
- Capaciteitsonderneming: productieprocessen / technologie
- Handelsonderneming: logistiek, service en onderhoud, marketing
- Kop-staart: product, verduurzamen toeleveranciers
- Dienstverlener: organisatie en processen, eigen facilitaire organisatie
- Adviesorganisatie: verduurzamen van uw klant

Productonderneming
Handelsonderneming

Capaciteitsonderneming
Kop-staart onderneming

Duurzame innovatie

PRODUCT &
DIENST

MARKT &
MARKETING

ICT &
TECHNOLOGIE

ORGANISATIE &
PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING
CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE
IN SECTOR

Formuleer relevante doelstellingen

Het formuleren van doelstellingen geeft een toetssteen om uw voortgang te meten. Wil niet in alles excelleren, maar kies een thema dat past bij jouw bedrijf en producten.

Mogelijke doelstellingen:

- Besparing energie (gas, electra, brandstof)
- Verlaging CO2 footprint
- Inzet percentage duurzaam materiaal
- Behaald marktaandeel duurzame innovaties
- Behaalde omzet duurzame innovaties
- Bepaald aantal persmomenten rondom uw duurzame innovaties
- Bepaalde snelheid vervanging producten / processen
- Behalen van een certificering / prijs
- Wat u zelf maar belangrijk vindt...

Toyota is zich bewust van haar verantwoordelijkheid voor het milieu. De leidende doelstelling is het streven naar 'zero emission'. Dit sluit aan bij haar producten (auto's) waarvan bekend is dat uitstoot het grootste milieuprobleem vormt.

Duurzame innovatie

PRODUCT &
DIENST

MARKT &
MARKETING

ICT &
TECHNOLOGIE

ORGANISATIE &
PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING
CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE
IN SECTOR

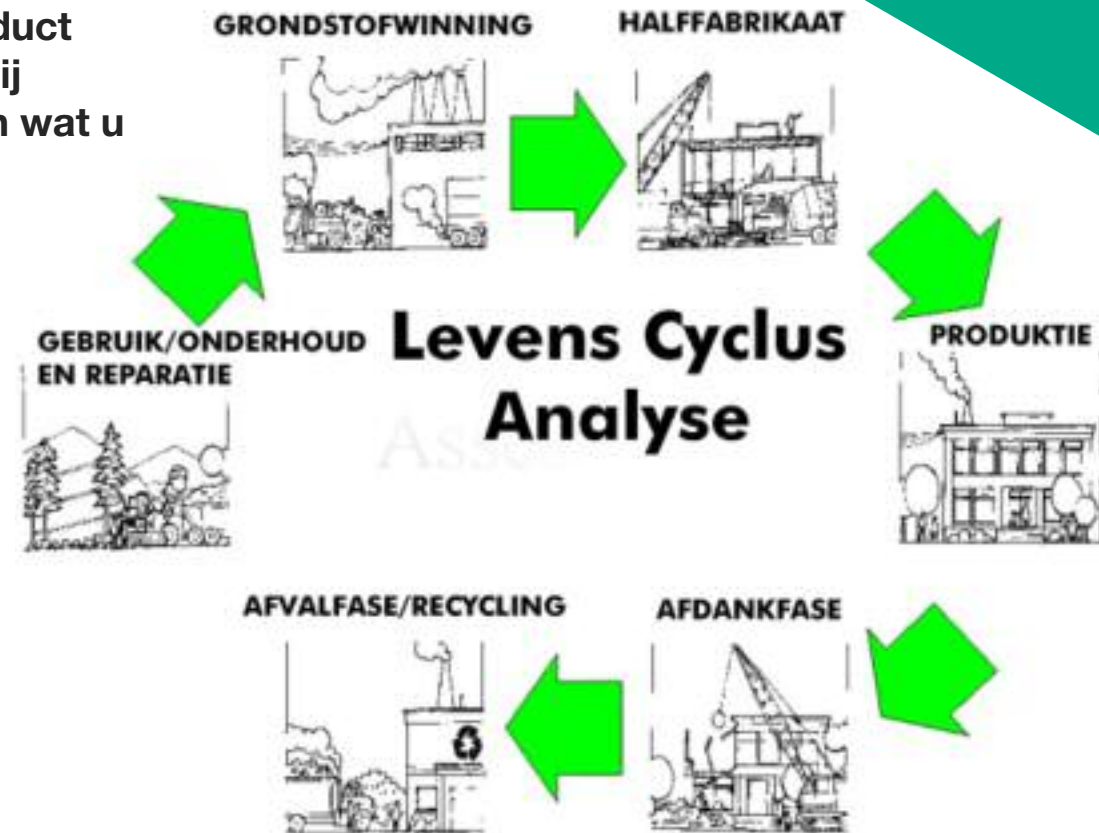
Analyseer milieubelasting product

DUURZAAM
ondernemen

Het analyseren van de milieubelasting van uw product helpt om te bepalen waar u zich op moet richten bij verbeteringen en om te onderbouwen naar klanten wat u heeft gedaan en wat dat heeft opgeleverd.

Beproefde methodes:

- Levenscyclus analyse (LCA)
- CO2 Footprint
- Eco-indicator
- Footprint (naar oppervlakte)
- IBIS (Integral Biodiversity Impact Assessment System)

Duurzame innovatie

PRODUCT &
DIENST

MARKT &
MARKETING

ICT &
TECHNOLOGIE

ORGANISATIE &
PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING
CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE
IN SECTOR

WIKI

www.pre.nl
www.crem.nl
www.slimgroen.nl
www.carbonfootprint.com

Optimaliseer functievervulling

DUURZAAM
ondernemen

Bieden van dienst

Band op Spanning pompt banden op parkeerplaatsen op, zodat auto's met de juiste bandenspanning rijden en daardoor brandstof en het milieu sparen.

Gezamenlijk productgebruik

Greenwheels biedt deelauto's aan die het gebruik per uur en km bijhouden. Het bedrijf speelt in op de automobilist die niet uit is op productbezit maar behoefte heeft aan eigen vervoer.

Duurzame innovatie

PRODUCT & DIENST

MARKT & MARKETING

ICT & TECHNOLOGIE

ORGANISATIE & PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING
CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE
IN SECTOR

WIKI

www.bandopspanning.nl
www.greenwheels.nl

5b

Optimaliseer functievervulling

DUURZAAM
ondernemen

Efficiëntere functievervulling

Van Ginkel Machines bouwt kiepwagens met 3 assen waardoor het laadvermogen toeneemt en de combinatie minder vaak hoeft te rijden.

Evening Breeze ontwikkelde een airconditioned hemelbed. Met Evening Breeze wordt gekoeld waar de behoefte is: in het bed. Energiebesparing t.o.v. conventionele airco: 60 - 80%

Duurzame innovatie

PRODUCT &
DIENST

MARKT &
MARKETING

ICT &
TECHNOLOGIE

ORGANISATIE &
PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

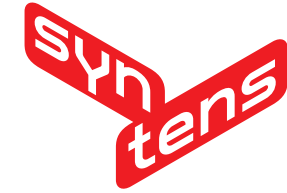
VERBETERING
CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE
IN SECTOR

6a

DUURZAAM
ondernemen

Kies low impact materialen

Geen schadelijke resten op product of in het milieu

Holland Novochem voorziet kunstmestkorrels van coatings die samenbakken van de korrels tegengaat. De coatings zijn afbreekbaar zodat er geen resten achterblijven op het land.

Pas afbreekbare materialen toe

Tim!greengifts verkoopt relatiegeschenken zoals USB-sticks van maïzetmeel die volledig biologisch afbreekbaar zijn.

Pas herbruikbare materialen toe

OpenBic maakt rompen voor kinderzeilboten van een herbruikbare kunststof (PP) in plaats van niet-herbruikbaar polyester zoals in de sector gebruikelijk is. Deze boten zijn bovendien goedkoper, sterker en onzinkbaar.

Duurzame innovatie

PRODUCT &
DIENST

MARKT &
MARKETING

ICT &
TECHNOLOGIE

ORGANISATIE &
PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING
CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE
IN SECTOR

WIKI-a

www.materialmatters.nl
www.materialconnexion.nl
www.materia.nl
www.materialsense.nl
www.m2i.nl

6b

DUURZAAM
ondernemen

Kies low impact materialen

Kies afval als basismateriaal

Nonflammable kan producten gieten van het poedervormig afval dat ontstaat door het frezen van keramisch materiaal

Pas gecertificeerde materialen toe

Aannemersbedrijf van Zoelen maakt zoveel mogelijk gebruik van FSC gecertificeerd hardhout

Gebruik duurzaam gewonnen grondstoffen

Flamingo verwerkt 'groen goud' in haar ringen. De delfstof wordt gewonnen met zo min mogelijk aantasting van de bodem en minimaal waterverbruik.

Kies materialen uit de regio

Tomaello werkt met natuursteen uit verschillende delen van de wereld. Door middel van voorlichting aan haar klanten wordt gebruik van dichterbij gewonnen grondstoffen gestimuleerd.

Duurzame innovatie

PRODUCT &
DIENST

MARKT &
MARKETING

ICT &
TECHNOLOGIE

ORGANISATIE &
PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING
CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE
IN SECTOR

WIKI-b

www.ecospecialist.nl
www.biobasedproducts.nl
www.hergebruik.nu

Reduceer materiaalgebruik

Optimaliseer op stijfheid en sterkte

Fietsen worden niet langer geconstrueerd uit rechte buizen, maar de buizen worden ovaal, driehoekig gemaakt en verjongd waar dat kan, om gewicht te besparen maar sterkte te behouden.

Maak alleen slijtdelen vervangbaar

IHC Merwede maakt snijkoppen (cutters) voor het ontgraven van grond onder water. De snijtanden slijten snel. Zij passen een systeem toe waarbij verwisselbare tanden op adapters geplaatst zijn, zodat niet steeds de hele snijkop vervangen hoeft te worden.

Haal weg wat niet nodig is

Bij veel producten is de vormgeving historisch gegroeid, en heeft niet ieder stuk materiaal daadwerkelijk een functie.

Duurzame innovatie

PRODUCT &
DIENST

MARKT &
MARKETING

ICT &
TECHNOLOGIE

ORGANISATIE &
PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING
CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE
IN SECTOR

Selecteer milieu- efficiënte productiemiddelen

DUURZAAM
ondernemen

Weeg milieu mee bij vervanging machines

Gemeente Rotterdam heeft bij de vervanging van haar vuilniswagens gekozen voor elektrische auto's om fijnstof in de binnenstad te verminderen.

Minder afval tijdens productie

Bij het instellen van het walsproces van de kozijnen ontstaat bij Theuma afval. Door uit een grotere materiaalrol te produceren, ontstaat minder afval bij het instellen van de machine.

Gebruik ook de restanten

Euro Equipment Nederland lasersnijdt diverse materialen in verschillende diktes. Alle restplaten worden – met tekening – teruggeplaatst in het magazijn zodat iedere plaat optimaal wordt gebruikt.

Duurzame innovatie

PRODUCT &
DIENST

MARKT &
MARKETING

ICT &
TECHNOLOGIE

ORGANISATIE &
PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING
CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE
IN SECTOR

Selecteer milieu- efficiënte distributiewijze

DUURZAAM
ondernemen

Kies het juiste type verpakking

Partners for Innovation (Siem Haffmans) heeft de Eco-indicator methode gebruikt om de bestaande blisterverpakking van Alpine te vergelijken met alternatieve blisterverpakkingen.

Ontwerp je verpakking op efficiënte distributie

Het vierkante kartonnen melkpak heeft een lager gewicht en neemt minder ruimte in dan de traditionele ronde glazen melkfles. Bovendien is er geen retourstroom en is daardoor veel transport-efficiënter.

Maak gebruik van (nestbare) retouremballage

Horrex transporteerde haar caravanhorren in veel karton en plastic folie, en is overgestapt op stevige herbruikbare retourverpakkingen.

Erbi heeft carriers ontwikkeld waarop 6 tot 7 keukenbladen tegelijk zonder los verpakkingsmateriaal kunnen worden vervoerd.

Duurzame innovatie

PRODUCT &
DIENST

MARKT &
MARKETING

ICT &
TECHNOLOGIE

ORGANISATIE &
PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING
CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE
IN SECTOR

WIKI

www.duurzamelogistiek.nl

9b

DUURZAAM
ondernemen

Selecteer milieu- efficiënte distributiewijze

Transporteer gedemonteerd

Theuma levert kozijnen die pas op de bouwplaats gemonteerd worden. De kozijnen nemen zo minder ruimte in beslag waardoor de beladingsgraad van de vrachtwagen stijgt.

Vervoer zoveel mogelijk 'plat'

Trabo kocht de gesneden metaalplaat voor haar vrachtwagenkisten plat in, en deed zelf het zet- en laswerk .

Duurzame innovatie

PRODUCT & DIENST

MARKT & MARKETING

ICT & TECHNOLOGIE

ORGANISATIE & PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE IN SECTOR

10a

Reduceer milieubelasting gebruiksfase

DUURZAAM
ondernemen

Zorg dat geen energie wordt verspild, door vraag en aanbod op elkaar af te stemmen

Veel apparaten staan continue aan, terwijl ze niet gebruikt worden. De sensor op de buitenlamp zorgt dat het licht alleen brandt als dat nodig is.

Van Lien is een van de merken noodverlichting die niet de hele dag brandt, maar pas aangaat als de netspanning wegvalt.

Kies technologie die minder energie verbruikt

De leverancier van LED verlichting voor vending-machines, rekent zijn klanten voor hoe snel ze de investering hebben terugverdiend.

Ga efficiënter om met warmte en koelte

Empas gebruikt de warmte van het voertuig om het water op te warmen waarmee onkruid wordt verwijderd

Duurzame innovatie

PRODUCT &
DIENST

MARKT &
MARKETING

ICT &
TECHNOLOGIE

ORGANISATIE &
PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING
CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE
IN SECTOR

10b

Reduceer milieubelasting gebruiksfase

DUURZAAM
ondernemen

Gebruik alternatieve energiebronnen

Effect Neon heeft lichtreclame op zonne-energie ontwikkeld

TMC exploiteert parkeermeters op zonne-energie

Minimaliseer service en onderhoud

Olland heeft het onderhoudsinterval van haar koffieautomaten gehalveerd door de droesbak twee keer zo groot te maken. Besparing ongeveer de helft van het serviceapparaat en kilometers.

Isoleer je product

Een Passiefhuis is een uitgekiend compact ontwerp met effectieve isolatie, zonoriëntatie e.d. waardoor warmte nauwelijks weg kan. www.passiefhuis.nl

Duurzame innovatie

PRODUCT & DIENST

MARKT & MARKETING

ICT & TECHNOLOGIE

ORGANISATIE & PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE IN SECTOR

Optimaliseer levensduur

DUURZAAM
ondernemen

Voorkom slijtage

Bruynzeel Parket wordt geleverd met een fabrieksmatig aangebrachte meerlaagse oppervlaktebehandeling. Deze is kwalitatief hoogwaardiger dan handmatig aangebrachte lak, bovendien wordt de klant overlast door stof en stank bespaard.

Voorkom falen

Stevens Idé Partners bracht aan de hand van Root Cause Analysis de oorzaken van blaasvorming van coating in kaart.

Vibropac heeft speciaal gereedschap waarmee gloeibougies en injectoren zonder schade kunnen worden gedemonteerd. Dit spaart motoren/cylinderskoppen c.q. dure reparaties.

OpenBic produceert haar kinderzeilboten van een kunststof die sterker is en beter tegen botsingen en aanvaringen kan dan traditionele polyester boten, bovendien zijn ze onzinkbaar wat de veiligheid ten goede komt.

Duurzame innovatie

PRODUCT & DIENST

MARKT & MARKETING

ICT & TECHNOLOGIE

ORGANISATIE & PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE IN SECTOR

11b

Optimaliseer levensduur

DUURZAAM
ondernemen

Voorkom modegevoeligheid

Zitballen voor kinderen met ADHD waren heel populair, maar zijn nu uit de gratie. In bepaalde vakgebieden, volgen bepaalde visies elkaar snel op.

Speel in op de relatie gebruiker-product

De meubels van GebroedersBosma zijn specifiek voor de gebruiker ontworpen. Ook na een verhuizing zullen ze altijd weer een plekje krijgen in de nieuwe woning.

Duurzame innovatie

PRODUCT &
DIENST

MARKT &
MARKETING

ICT &
TECHNOLOGIE

ORGANISATIE &
PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING
CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE
IN SECTOR

Optimaliseer einde-levensduur systeem

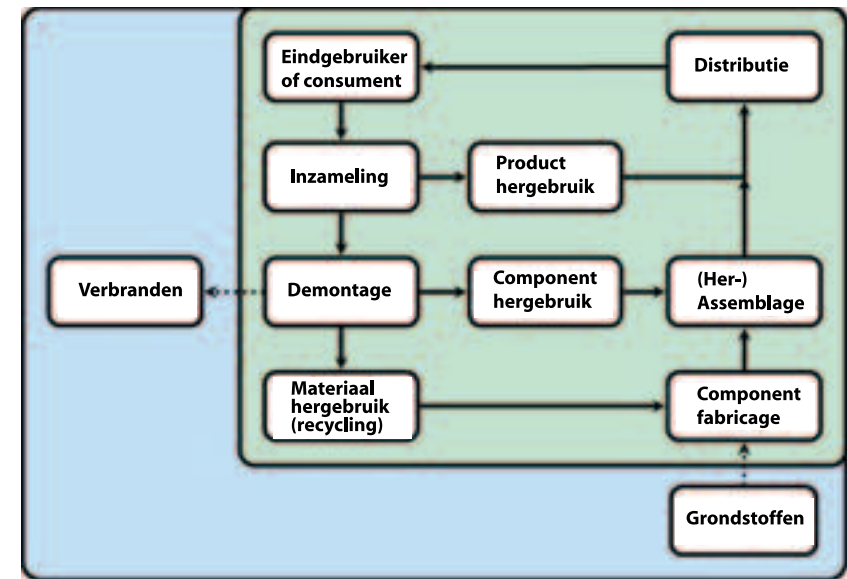
DUURZAAM
ondernemen

Revisie en hergebruik

Tapkoel neemt gebruikte bierspiralen terug en reinigt ze, waarna ze opnieuw gebruikt kunnen worden.

Wavin levert PVC met hergebruik garantie en neemt afgedankte leidingen ook daadwerkelijk terug om het materiaal te hergebruiken.

Océ houdt vanaf het ontwerp van een printer al rekening met de mogelijkheid tot hergebruik. Aan het eind van het leasecontract met de klant worden printers teruggenomen en onderdelen hergebruikt voor nieuwe gereviseerde printsystemen.

Duurzame innovatie

PRODUCT & DIENST

MARKT & MARKETING

ICT & TECHNOLOGIE

ORGANISATIE & PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE IN SECTOR

WIKI

www.hergebruik.nu

Cradle to Cradle (C2C)

Cradle to Cradle is een filosofie, ontwikkeld door William McDonough en Michael Braungart. De kern van Cradle to Cradle ligt in het concept: afval is voedsel. Alle gebruikte materialen zouden na hun leven in het ene product, nuttig kunnen worden ingezet in een ander product. Hierbij zou geen kwaliteitsverlies mogen zijn en alle restproducten moeten hergebruikt kunnen worden of milieuneutraal zijn.

Velopa heeft de Come Back bank ontwikkeld voor de openbare ruimte die geheel voldoet aan het C2C concept: aan het eind de levensloop worden de materialen gescheiden en hergebruikt in een oneindige kringloop.

Tapijtproducent Desso integreert C2C in nieuwe ontwerpen van tapijttegels. Daarmee wordt een onbevredigende halve cyclus vervangen door een volledige productiecyclus waarin voor afval geen ruimte is.

WIKI

www.cradletocradle.nl
www.beco.nl
www.epea.com
www.letscradle.nl
www.vangansewinkel.nl
www.mbdc.com
www.materialconnexion.nl
www.agentschapnl.nl/cradle-to-cradle

Duurzame innovatie

PRODUCT &
DIENST

MARKT &
MARKETING

ICT &
TECHNOLOGIE

ORGANISATIE &
PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING
CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE
IN SECTOR

Optimaliseer functievervulling van een ander

Het AquaFinesse product ‘pool’ maakt het vuil los van de wanden, waardoor er minder biocine nodig is om het zwembad schoon te houden.

GreenTec Oils biedt het Go Greener totaalconcept aan van motorolietoevoeging, brandstoftoevoeging en een cycloon die samen het brandstofverbruik tot 15% verminderen en schadelijke uitstoot tot 50% verminderen.

Bright Spark heeft een anti-fouling apparaat ontwikkeld om aangroei van algen en schelpen op maritieme boeien tegen te gaan.

Moens Mouldings heeft een magnetronverpakking ontwikkeld waarin de magnetronstraling efficiënter wordt gebruikt waardoor het voedsel sneller opwarmt.

Duurzame innovatie

PRODUCT & DIENST

MARKT & MARKETING

ICT & TECHNOLOGIE

ORGANISATIE & PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE IN SECTOR

Lever (aanvullende) diensten

DUURZAAM
ondernemen

Advies voor duurzaam gebruik

Geef het optimale toerental, snelheid, druk, etc. waarbij je product het minste verbruikt.

Neem duurzaamheid mee in uw advieswerk

Syntens is een organisatie die het MKB stimuleert bij innovatie, door duurzaamheid onderdeel van haar advieswerk te maken kan het MKB duurzamer worden.

Service en onderhoud

TLS Totaal in LasService (lasapparatuur en –benodigdheden) kent middels haar servicecontracten het machinepark van haar klanten beter dan haar klant zelf en kan optimaal inspelen op levensduur, efficiënt rijden e.d.

Voer uw dienst duurzaam uit

Schone Zaak is een facilitair bedrijf dat geheel bewust opereert en haar schoonmaakdiensten volledig duurzaam uitvoert met de klant centraal.

Duurzame innovatie

PRODUCT & DIENST

MARKT & MARKETING

ICT & TECHNOLOGIE

ORGANISATIE & PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE IN SECTOR

Ga voor uitmuntendheid: schakel een specialist in

Het optimaliseren van uw product kan vaak langs meer dan één van bovengenoemde strategieën.

Het eerder, beter en sneller ontwikkelen van een goed, uitgebalanceerd en slim duurzaam product dat ook op aspecten gebruiksgemak en aantrekkelijkheid hoge ogen scoort, is een vak. U hoeft het wiel niet opnieuw uit te vinden, u kunt dit het beste overlaten aan een professional.

- **Bureau's voor productontwikkeling:**
Er zijn vele bureau's die zich specialiseren in productontwikkeling. Zij zijn te vinden via BNO – de Beroepsorganisatie Nederlandse Ontwerpers (www.bno.nl)
- **Zelf een ontwerper aannemen kan natuurlijk ook.**
Als stagiair, afstudeerder of in loondienst. Vaak zijn de kosten voor het aannemen van een ontwerper gedeeltelijk subsidieerbaar: als Innovation Officer (Zuid-Holland), via WBSO of met andere lokale regelingen.

Duurzame innovatie				Ambitie		
PRODUCT & DIENST	MARKT & MARKETING	ICT & TECHNOLOGIE	ORGANISATIE & PROCESSEN	BESPAREN	VERBETERING CONCURRENTIEPOSITIE	BEST PRACTICE IN SECTOR

WIKI

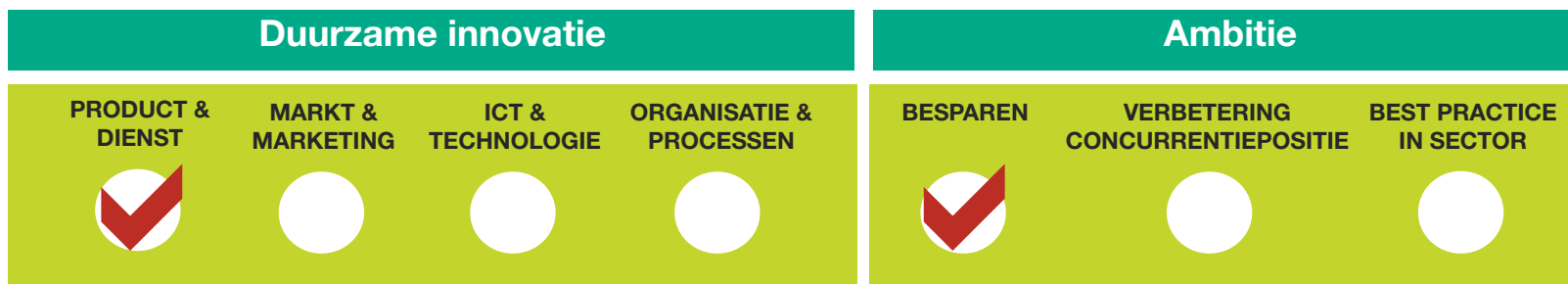
www.beco.nl
www.o2nederland.org
www.kiem.nl
www.vhk.nl
www.evelinebijleveld.nl
www.bno.nl

Maak gebruik van subsidies

DUURZAAM
ondernemen

Voor het ontwikkelen van duurzame producten zijn in veel gevallen ondersteuningsregelingen beschikbaar.

- **Innovatievouchers** zijn couponnen van 2.500 euro of 7.500 euro waarmee kennis bij publieke instellingen kan worden ‘gekocht’.
www.agentschapnl.nl/innovatievouchers
- **WBSO** is een fiscale regeling waarmee de loonkosten voor speur- en ontwikkelwerk niet worden belast. www.agentschapnl.nl/wbso
- **Innovatie Prestatie Contract (IPC)** is een collectieve subsidieregeling voor een groep bedrijven die enkele innovaties individueel, en enkele innovaties collectief willen uitvoeren. www.agentschapnl.nl/ipc

WIKI
www.agentschapnl.nl

Maak gebruik van subsidies

DUURZAAM
ondernemen

- **Milieu en Technologie:** Het programma stimuleert ondernemers tot het ontwikkelen en toepassen van innovatieve processen, producten en diensten, waardoor het milieu in vergelijking met gangbare alternatieven minder wordt belast. www.agentschapnl.nl/milieutechnologie
- **EOS: Energie Onderzoeks Subsidie:** Subsidieregeling t.b.v. uitbreiding kennis over energie-efficiency en duurzame energie. Het beslaat het traject van idee en onderzoek tot aan demonstratie en marktintroductie. www.agentschapnl.nl/eos
- **SBIR: Via het Small Business Innovation Research programma** besteedt de overheid maatschappelijk relevant innovatief onderzoek uit bij het innovatieve bedrijfsleven. Bedrijven kunnen inschrijven op tenders van het SBIR programma. www.agentschapnl.nl/sbir
- Er is ook een Europese subsidieregeling LIFE+: www.ec.europa.eu/environment/life

Duurzame innovatie				Ambitie		
PRODUCT & DIENST	MARKT & MARKETING	ICT & TECHNOLOGIE	ORGANISATIE & PROCESSEN	BESPAREN	VERBETERING CONCURRENTIEPOSITIE	BEST PRACTICE IN SECTOR
☒	☐	☐	☐	☒	☐	☐

Deel 3

Markt en Marketing

DUURZAAM
ondernemen

Duurzame innovatie

PRODUCT &
DIENST

MARKT &
MARKETING

ICT &
TECHNOLOGIE

ORGANISATIE &
PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING
CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE
IN SECTOR

Zoek een gat in de markt

DUURZAAM
ondernemen

Een gat in de markt vinden, hoe doe je dat? Door te zoeken waar anderen het laten liggen. Maak gebruik van Blue Ocean Strategy.

Method is producent van duurzame, milieuvriendelijke zeep, schoonmaakmiddelen en wasmiddelen. Method is ontstaan vanuit twee jonge ondernemers, die vanuit een bedrijf een daadwerkelijke maatschappelijke verandering teweeg wilden brengen. Zij liepen de warenhuizen en supermarkten in op zoek naar een productcategorie die qua product-samenstelling en uitstraling een duurzame oppepper kon gebruiken.

Tip: een consumentenproduct trekt altijd meer aandacht dan een business-to-business product.

Tip: met een product waarvan algemeen bekend is dat het niet erg duurzaam is, is het makkelijker om onderscheidend te zijn dan bij een product waarvan niemand weet wat de milieu-impact is.

Duurzame innovatie

PRODUCT &
DIENST

MARKT &
MARKETING

ICT &
TECHNOLOGIE

ORGANISATIE &
PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING
CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE
IN SECTOR

WIKI

www.blueoceanstrategy.com

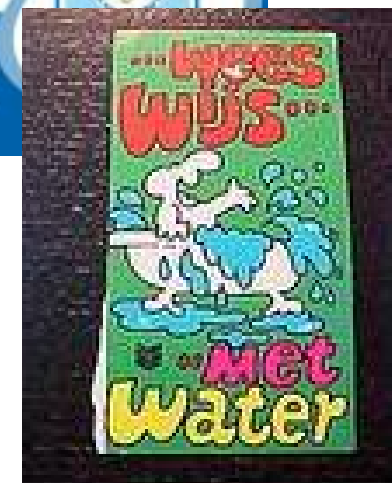
Verander het gedrag van je klant

DUURZAAM
ondernemen

Soms is het mogelijk je product, of de communicatie rondom je product zo in te richten dat je een duurzame gedragsverandering bij je klant teweegbrengt.

Ariel introduceerde een nieuw wasmiddel dat bij 30 graden goed schoon wast. Milieueffect treedt op als consument gedrag verandert en op lagere temperaturen gaat wassen.

In de jaren 70 hing in ieder huishouden de sticker ´wees wijs met water´. Weet u nog?

Duurzame innovatie				Ambitie		
PRODUCT & DIENST	MARKT & MARKETING	ICT & TECHNOLOGIE	ORGANISATIE & PROCESSEN	BESPAREN	VERBETERING CONCURRENTIEPOSITIE	BEST PRACTICE IN SECTOR
☐	☒	☐	☐	☐	☐	☒

Wees je bewust van percepties over duurzaamheid

DUURZAAM
ondernemen

Percepties over duurzaamheid veranderen door de tijd, en kunnen verschillen per land en per stakeholder.

- **Verandering over tijd**
In de witgoedbranche lag de aandacht van de consument in 1991 erg bij gebruikte materialen, productieprocessen en verpakkingen. In 2004 was dit verschoven naar aandacht voor energieverbruik, materialen en recycling.
- **Verskil in regio's**
In het bosrijke Zwitserland ligt de aandacht voor duurzaamheid historisch gezien erg bij duurzame houtbouw, in Nederland ligt deze aandacht meer bij duurzaam watermanagement.
- **Perceptie over bedrijf**
In het eerste jaar van de liberalisering in 2001, was Oxxio groene stroom in concurrentie met Shell. Doordat Shell als oliemaatschappij enigszins ongeloofwaardig was als leverancier, heeft Oxxio de concurrentieslag gewonnen.

oxxio
Slim met energie

Duurzame innovatie

PRODUCT &
DIENST

MARKT &
MARKETING

ICT &
TECHNOLOGIE

ORGANISATIE &
PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING
CONCURRENTIEPOSITIE

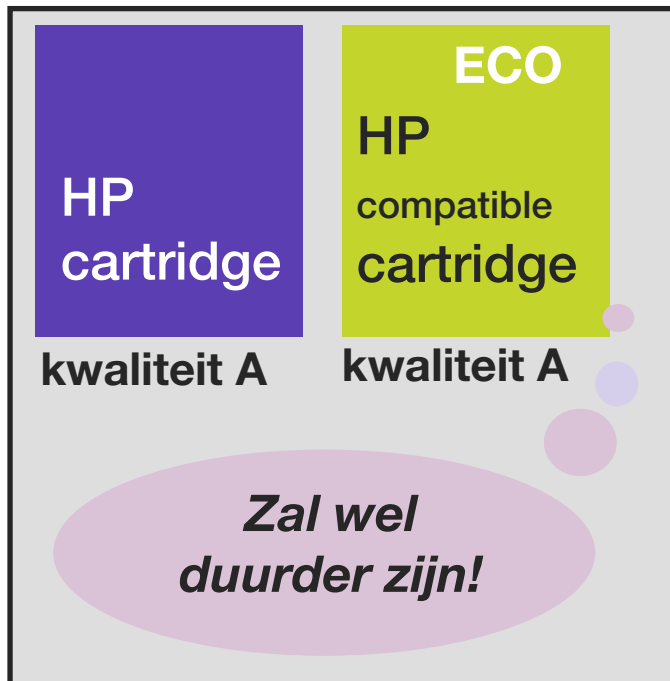

BEST PRACTICE
IN SECTOR

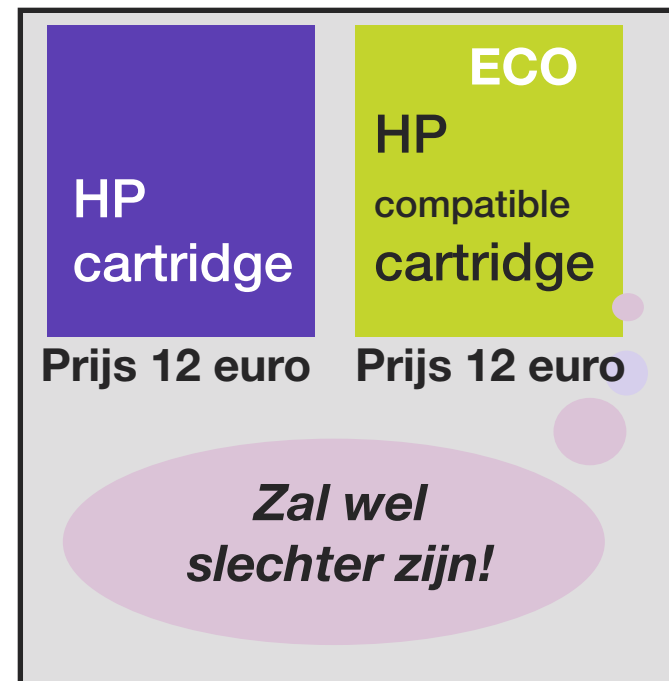

Wees je bewust van percepties over duurzaamheid

Een consument bezit een HP printer en heeft een nieuwe cartridge nodig. Deze staan in het schap. Wat denkt hij?

Nu staan deze in het schap. Wat denkt hij nu?

Duurzame innovatie

PRODUCT & DIENST

MARKT & MARKETING

ICT & TECHNOLOGIE

ORGANISATIE & PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE IN SECTOR

Onderzoek duurzame behoeften van de klant

Pas als u weet hoe uw klanten tegen duurzaamheid aankijken en welke behoeften ze daarin hebben, kunt u de juiste acties kiezen. Er zijn verschillende zaken te onderzoeken en verschillende manieren om dat te doen:

- Welke duurzame aspecten worden belangrijk gevonden
- Hoe (on-)duurzaam vinden ze uw product in vergelijking met concurrenten
- Hoe belangrijk is duurzaamheid
- Wat zou men over hebben voor een duurzamer product
- Marktonderzoek
- Studentenproject
- Via online netwerken

Duurzame innovatie

PRODUCT &
DIENST

MARKT &
MARKETING

ICT &
TECHNOLOGIE

ORGANISATIE &
PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING
CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE
IN SECTOR

Leveren aan de overheid – duurzaam inkopen

DUURZAAM
ondernemen

Levert u aan de overheid? (rijk, lokale overheden of waterschappen)? Of levert uw klant aan de overheid?

Houd er dan rekening mee dat er vroeg of laat een appèl op u zal worden gedaan om duurzaam te ondernemen. Bereid u nu vast voor, dan bent u straks het verst vooruit.

Duurzame innovatie

PRODUCT &
DIENST

MARKT &
MARKETING

ICT &
TECHNOLOGIE

ORGANISATIE &
PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING
CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE
IN SECTOR

WIKI

[www.agentschapnl.nl/
duurzaaminkopen](http://www.agentschapnl.nl/duurzaaminkopen)

Stapel productvoordelen op

Klanten kiezen niet snel voor iets nieuws dat alléén een milieuvoordeel heeft. Klanten worden veelal gedreven door “what’s in it for me”. Combineer ‘groen’ dus met een klantvoordeel en leg een logische relatie tussen producteigenschappen of -prestaties en duurzaamheid

Lagere aanschaffkosten

G21 Blastdoors handelt haar orders online af, heeft een hoge mate van standaardisatie in haar product en automatisering in haar productieprocessen. Hierdoor wordt een buitendienstverkoopster uitgespaard. Hierdoor is de kostprijs van hun producten lager en dat voordeel wordt aan de klant doorberekend.

Langere levensduur : zie staalkaart 11

- Voorkom slijtage
- Voorkom modegevoeligheid
- Voorkom falen
- Reparatie en service
- Speel in op een lange relatie tussen gebruiker en product

Duurzame innovatie

 PRODUCT &
DIENST

 MARKT &
MARKETING

 ICT &
TECHNOLOGIE

 ORGANISATIE &
PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

 VERBETERING
CONCURRENTIEPOSITIE

 BEST PRACTICE
IN SECTOR

Stapel productvoordelen op

DUURZAAM
ondernemen

Prettiger in gebruik

Aquafinesse elimineert chloorgebruik, dus: huidvriendelijk, verlengt levensduur hot tub, gebruiksvriendelijk, constante pH waarde dus niet meer meten

De bedden van **Evening Breeze** zijn niet alleen een stuk zuiniger dan een airco, je slaapt ook nog eens een stuk comfortabeler, in perfecte temperatuur en luchtvochtigheid en zonder tocht of herrie.

Duurzame innovatie

PRODUCT &
DIENST

MARKT &
MARKETING

ICT &
TECHNOLOGIE

ORGANISATIE &
PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING
CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE
IN SECTOR

Stapel productvoordelen op

DUURZAAM
ondernemen

Reken lagere kosten over levensduur uit (Total Cost of Ownership) : zie staalkaart 10

Doordat **Evening Breeze** geconditioneerde hemelbedden minder energie verbruiken dan een conventionele airco, wordt de investering in no-time terugverdiend. Evening Breeze rekent op basis van het huidige energieverbruik en energieprijis de terugverdiëntijd aan de klant voor.

Ephicas heeft een rekentabel op haar website waarmee de jaarlijkse brandstofbesparing snel inzichtelijk wordt gemaakt.

How much would you save?

Fuel price	<input type="text" value="1.10"/>	EUR
Fuel consumption per truck	<input type="text" value="30"/>	l/100km
Mileage per truck	<input type="text" value="175000"/>	km/year
Fleet size	<input type="text" value="1"/>	trucks
<input type="button" value="Calculate"/> <input type="button" value="Reset"/>		
Your savings*	<input type="text" value="5198"/>	EUR/year

Duurzame innovatie

PRODUCT &
DIENST

MARKT &
MARKETING

ITC &
TECHNOLOGIE

ORGANISATIE &
PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING
CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE
IN SECTOR

Boor nieuwe, brede doelgroepen aan

Kun je, naast de doelgroepen die je reeds bedient, een ‘groen’ georiënteerde nieuwe doelgroep aan je te binden door een ‘groen’ aanbod in je assortiment op te nemen?

De slag om de groene klant is fel: bedenk daarom steeds wat de volgende stap van jouw concurrent zou kunnen zijn, en maak deze stap zelf.

Albert Heijn heeft de productlijn ‘puur en eerlijk’ in de markt gezet, en daarmee de doelgroep aangeboord die eerder naar de biologische winkel ging.

ABB heeft naast het assortiment gewone motoren, een assortiment zuinige motoren ontwikkeld en op de markt gebracht. Hiermee kan ABB zowel de doelgroep bereiken die kiest voor lage aanschafkosten, maar ook de doelgroep die kiest voor lage TCO (total cost of ownership).

Duurzame innovatie

PRODUCT & DIENST

MARKT & MARKETING

ICT & TECHNOLOGIE

ORGANISATIE & PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING CONCURRENTIEPOSITIE

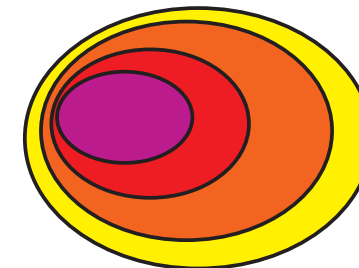

BEST PRACTICE IN SECTOR

Boor nieuwe, brede doelgroepen aan

Duurzaamheid is geen nichemarkt meer voor de 2-10 % mensen die het super-belangrijk vinden. Duurzaamheid is voor brede doelgroepen 'belangrijk tot OK'. Richt je dus op een bredere doelgroep en beperk je niet tot de 'oergroene klant' maar op moderne zelfbewuste mensen.

- 2 - 10% is super 'pro'
- 10 - 30% vindt het ook belangrijk
- 30 - 50% vindt het OK
- 15% is altijd 'anti'

Duurzame innovatie

PRODUCT & DIENST

MARKT & MARKETING

ICT & TECHNOLOGIE

ORGANISATIE & PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE IN SECTOR

Zorg voor goede beschikbaarheid

DUURZAAM
ondernemen

Je producten moeten wel beschikbaar zijn. Duurzame producten, én informatie erover, moeten niet leiden tot ongemak en zoektochten. Verkrijgbaarheid van product en informatie is essentieel voor succes.

Ecover is in vele winkels verkrijgbaar, heeft goed gesorteerde schappen en verstrekt aan het schap uitgebreide informatie over haar producten.

Duurzame innovatie				Ambitie		
PRODUCT & DIENST	MARKT & MARKETING	ICT & TECHNOLOGIE	ORGANISATIE & PROCESSEN	BESPAREN	VERBETERING CONCURRENTIEPOSITIE	BEST PRACTICE IN SECTOR
☐	☒	☐	☐	☐	☒	☒

Werk toe naar of sluit aan bij een keurmerk

DUURZAAM
ondernemen

Groene marketing steunt op vertrouwen.
Onderbouw uw duurzame prestaties met rapporten
van keuringsinstanties en keurmerken.

Duurzame innovatie

Ambitie

PRODUCT &
DIENST

MARKT &
MARKETING

ICT &
TECHNOLOGIE

ORGANISATIE &
PROCESSEN

BESPAREN

VERBETERING
CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE
IN SECTOR

WIKI

www.ecospecialist.nl

Werk samen met of sponsor belangenorganisatie

DUURZAAM
ondernemen

Kies een doel dat past bij jouw business.

Pampers werkt samen met Unicef aan de bestrijding van tetanus bij pasgeborenen.

Duinwaterbedrijf Zuid-Holland stuurt met haar facturen een folder en machtigingskaart mee van Simavi, voor schoon drinkwater in o.a. Kenia

Aannemersbedrijf Van Zoelen heeft een Health Compound gebouwd in Ghana en deelt kennis met lokale timmerlieden.

Duurzame innovatie

PRODUCT & DIENST

MARKT & MARKETING

ICT & TECHNOLOGIE

ORGANISATIE & PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE IN SECTOR

Vermarkt met aanbod van subsidies

DUURZAAM
ondernemen

Voor het aanschaffen van duurzame producten zijn in enkele gevallen ondersteuningsregelingen beschikbaar.

- **EIA: Energie Investeringsaftrek: Fiscale regeling** voor investeringen in energiebesparende bedrijfsmiddelen en duurzame energie.
- **Duurzame Warmte: Subsidie** op de investering van een zonneboiler, warmtepomp of een micro-warmtekrachtketel voor bestaande woningen.
- **MIA/VAMIL: Fiscale regeling** voor investeringen (en VAMIL voor afschrijving) in milieuvriendelijke bedrijfsmiddelen.
www.agentschapnl.nl

De zon is een onuitputtelijke energiebron. Zonlicht omzetten in energie. Met zonnepanelen.

Nu € 200,- korting op zonnepanelen en

Zorg ervoor dat Nuon uiterlijk 24 februari 2019 uw machtigingsformulier binnen heeft. Wij zorgen ervoor dat uw subsidieaanvraag binnen is bij SenterNovem.*

U ontvangt € 200,- korting wanneer:

- uw subsidieaanvraag via Nuon is aangevraagd
- uw subsidieaanvraag is goedgekeurd door SenterNovem
- u uw zonnepanelen laat installeren door Nuon

> [Bestelpakket aanvragen](#)

Nuon vermarkt zonnepanelen door korting te geven en bovendien de subsidie voor de klant aan te vragen bij Agentschapnl.nl. Gewoon via de website.

Duurzame innovatie

PRODUCT &
DIENST

MARKT &
MARKETING

ICT &
TECHNOLOGIE

ORGANISATIE &
PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING
CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE
IN SECTOR

WIKI

www.agentschapnl.nl

Communiceer duurzaamheid op de juiste manier

DUURZAAM
ondernemen

Als positieve keus

Houd het simpel en begrijpelijk. Analyses verkopen niet, vang de onderbouwing van de duurzame propositie in een herkenbaar verhaal of iets tastbaars dat tot de verbeelding spreekt.

Tapwater is net zo goed of lekker als mineraalwater. In Londen verkoopt men in restaurants voor ca. 1 euro gekoeld tapwater in plaats van flessen mineraalwater. Een voordeel voor Horeca, klanten en milieu. Middels een fraaie waterkaraf wordt dit concept goed gecommuniceerd.

Duurzame innovatie

PRODUCT &
DIENST

MARKT &
MARKETING

ICT &
TECHNOLOGIE

ORGANISATIE &
PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING
CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE
IN SECTOR

Communiceer duurzaamheid op de juiste manier

DUURZAAM
ondernemen

Eerlijk

- Laat zien waar je bedrijf voor staat, wees transparant
- Een klant is vaak een leek en kan uw product niet doorgronden, werk eraan zijn vertrouwen te winnen en te verdienen!
- Manipulatie werkt niet (de klant is goed geïnformeerd)
- Zorg voor actieve betrokkenheid van de klant én zorg voor een dialoog met uw klant, voordat ze “ontploffen” in blogs en negatieve PR
- Onderwijs de klant als je vooral bewustzijn wilt creëren

Duurzame innovatie

PRODUCT &
DIENST

MARKT &
MARKETING

ICT &
TECHNOLOGIE

ORGANISATIE &
PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING
CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE
IN SECTOR

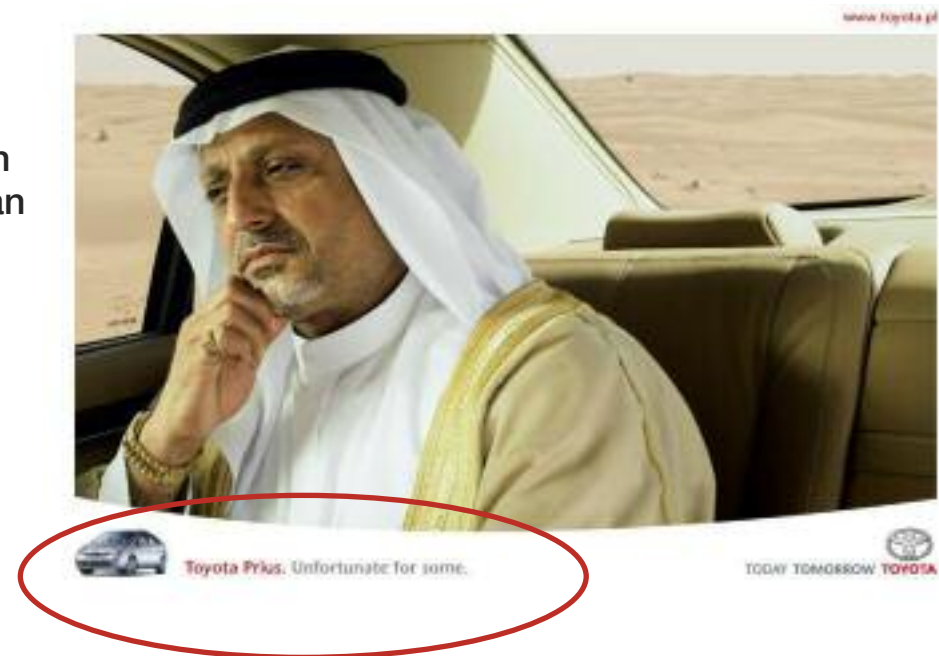

Communiceer duurzaamheid op de juiste manier

DUURZAAM
ondernemen

In de juiste toon en stijl

- **Relativeer, wees niet te serieus of belerend, zorg voor een knipoog!**
- **Stem uw taalgebruik af op wat de klant kan begrijpen (voorkom jargon of taal die alleen een deskundige kan checken of begrijpen)**

Duurzame innovatie				Ambitie		
PRODUCT & DIENST	MARKT & MARKETING	ICT & TECHNOLOGIE	ORGANISATIE & PROCESSEN	BESPAREN	VERBETERING CONCURRENTIEPOSITIE	BEST PRACTICE IN SECTOR
☐	☒	☐	☐	☐	☒	☐

Zorg voor positieve gratis publiciteit

DUURZAAM
ondernemen

- **Maak persberichten**
- **Organiseer artikelen in relevante bladen**

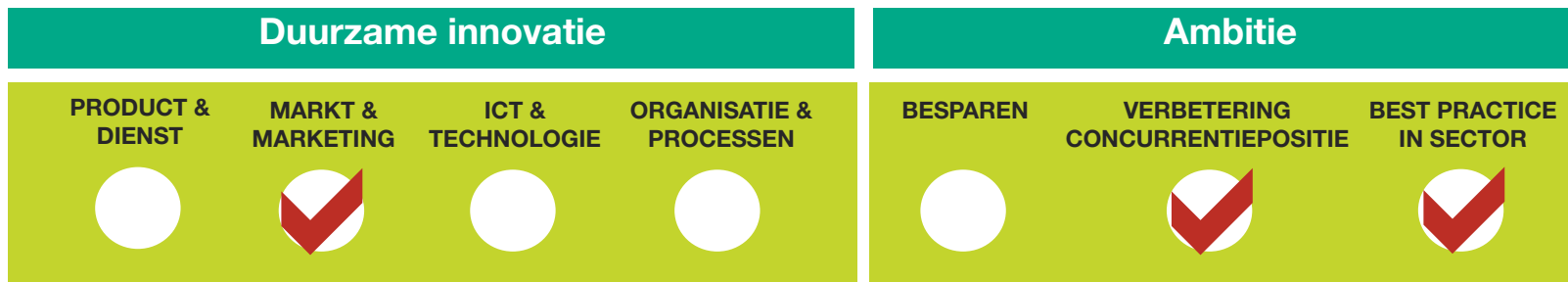
Benut de sympathie rond duurzaamheid om relatief gemakkelijk 'free publicity' te krijgen in b-to-b marketing. Betrek klanten erbij, zij willen voor een sympathiek bedrijf graag ambassadeur zijn.

- **Doe mee aan (duurzame) prijsvragen**
 - Herman Wijffelsprijs (Rabobank)
 - Bizz Innovatie top 100 (Bizz)
 - PRIMA-award (NRK)
 - Ei van Columbus
 - Eco-economyaward

Winnaar Herman Wijffelsprijs 2009: **Mommaal (DyeCoo Textile Systems)** ontwikkelde een verfmaschine die textiel onder hoge druk verft met CO2 en pure kleurstoffen. Er worden geen chemicaliën en water gebruikt. De benodigde CO2 is afkomstig van andere processen en wordt voor 95% hergebruikt.

Winnaar Prima Ondernemen Award 2009 **Synbra** heeft een bioschuim op de markt gebracht en heeft duurzaamheid in haar strategie een belangrijke plek gegeven.

Vermijd greenwashing

DUURZAAM
ondernemen

“Greenwashing”= je groener voordoen dan je bent

Kijk uit: een onterechte duurzame claim =
onwettige misleidende reclame!

Pas op: Als u een nauwelijks groener product hebt dan uw
concurrent

Vermijd suggestieve plaatjes zonder rechtvaardige
groene prestatie.

Saab BioPower mocht niet adverteren met de slogan “rijden met
een zuiver geweten”. Bio-ethanol is namelijk nauwelijks verkrijgbaar.

Duurzame innovatie

PRODUCT &
DIENST

MARKT &
MARKETING

ICT &
TECHNOLOGIE

ORGANISATIE &
PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING
CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE
IN SECTOR

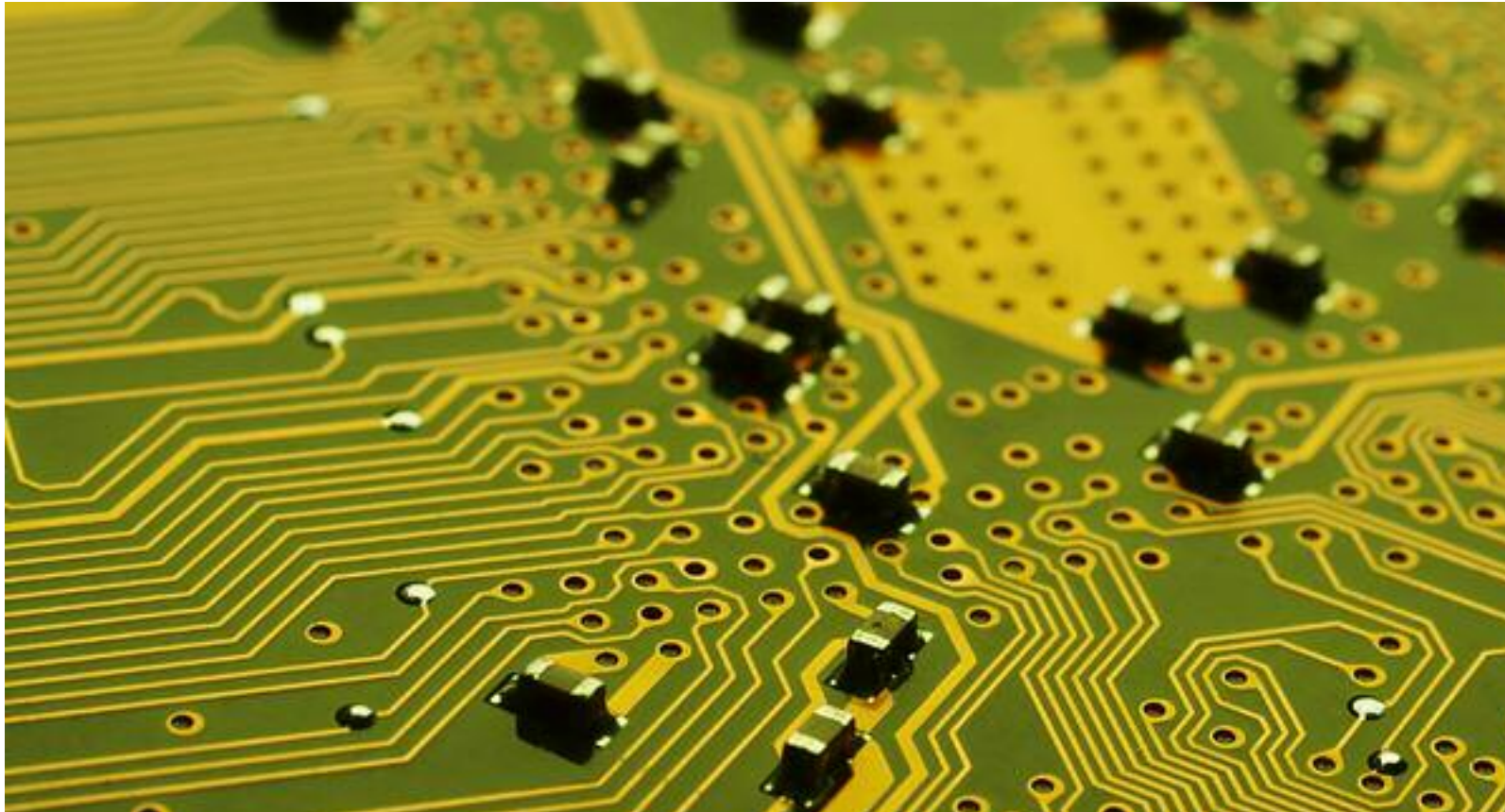

WIKI

[www.futerra.co.uk/
services/greenwash-guide](http://www.futerra.co.uk/services/greenwash-guide)

ICT en Technologie

DUURZAAM
ondernemen

Duurzame innovatie

PRODUCT &
DIENST

MARKT &
MARKETING

ICT &
TECHNOLOGIE

ORGANISATIE &
PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING
CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE
IN SECTOR

Reduceer energievervuiling facilitaire organisatie

DUURZAAM
ondernemen

- **Gebruik groene stroom**

Groene stroom hoeft niet duurder te zijn dan grijze stroom.

- **Verlichting**

Vervang verlichting door een energiezuinige variant (LED) voorzien van automatische aan-uit schakeling.

- **Verwarming / airco**

Zet 's nachts en in het weekend lager of uit. Zet geen verwarming en airco tegenover elkaar aan. Maak gebruik van zonwering.

- **Perslucht**

Persluchtinstallaties vertonen vaak lekken. Hierdoor gaat de compressor te vaak aan wat veel energie kost. Controleer regelmatig op lekken en zet de compressor 's nachts en in het weekend uit.

Tip De Energiescan van Energiecentrum MKB geeft u snel en eenvoudig inzicht in het energieverbruik van uw onderneming, en geeft aan hoeveel u kunt besparen op onder andere verlichting, verwarming en productkoeling. Ook krijgt u een benchmark te zien met andere bedrijven binnen uw branche.

Duurzame innovatie

PRODUCT &
DIENST

MARKT &
MARKETING

ICT &
TECHNOLOGIE

ORGANISATIE &
PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING
CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE
IN SECTOR

WIKI

www.energiecentrum.nl
www.dubbelewinst-voormkb.nl
www.klimaatwinst.nl

Reduceer energievervuiling facilitaire organisatie

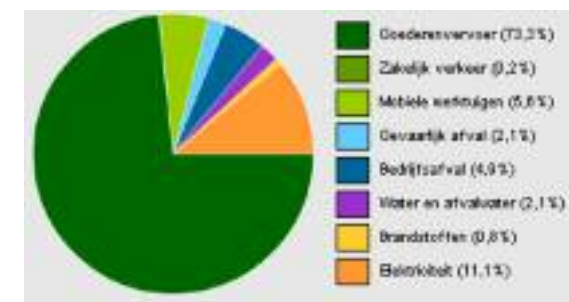
DUURZAAM
ondernemen

● Dataopslag

Veel energie gaat verloren aan het continue aanstaan van servers en data-opslag. Maak een keuze welke data vaak geraadpleegd wordt en snel beschikbaar moet zijn, en welke data op plekken kan staan die 'uit' staan en wat dus iets langer duurt om ze op te roepen.

Tip De milieubarometer is een online-meetinstrument dat de milieukosten en de milieubelasting van uw bedrijf of instelling eenvoudig en snel zichtbaar maakt.

Tip MDES, specialist in 'hot-cold frozen data' helpt analyseren hoe uw data opslag energie efficiënter kan.

Duurzame innovatie				Ambitie		
PRODUCT & DIENST	MARKT & MARKETING	ICT & TECHNOLOGIE	ORGANISATIE & PROCESSEN	BESPAREN	VERBETERING CONCURRENTIEPOSITIE	BEST PRACTICE IN SECTOR
○	○	✓	○	✓	○	○

WIKI

www.energiecentrum.nl
www.milieubarometer.nl
www.1001klimaatoplossingen.nl
www.mdes.nl
www.energiecentrum.nl

Verminder verspillingen: start Lean Manufacturing

DUURZAAM
ondernemen

Bij Lean Manufacturing denkt u waarschijnlijk niet meteen aan duurzaamheid. Maar één van de uitgangspunten van Lean is het voorkomen en verminderen van verspillingen. En aangezien verspillingen vaak materiaal, energie en geld betreffen, is hier fors te besparen en de concurrentiepositie te verbeteren.

Elcon ontwikkelt en produceert zaagmachines (o.a. voor bouwmarkten). Elcon is in 2008 gestart met Lean Manufacturing. Sindsdien hebben zij veel bereikt:

- Een doorlooptijdreductie waardoor een kortere levertijd kan worden gerealiseerd
- Een forse voorraadbesparing
- Een aanzienlijke besparing op faalkosten, uitval en afval
- Meer rust in de tent en meer plezier in het werk
- Elcon laat haar klanten meeprofiteren van deze voordelen en heeft zo haar concurrentiepositie verbeterd.

Duurzame innovatie

PRODUCT &
DIENST

MARKT &
MARKETING

ICT &
TECHNOLOGIE

ORGANISATIE &
PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING
CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE
IN SECTOR

Verminder verspillingen: start Lean Manufacturing

DUURZAAM
ondernemen

Voorkom verspillingen

Tailorsteel biedt Groen Product: indien een bestelling een doorlooptijd heeft van minimaal vier weken, kan Tailorsteel het materiaal optimaal benutten. Dit leidt tot minder snijafval, minder belasting voor het milieu én een lagere prijs.

Euro Equipment Nederland lasersnijdt diverse materialen in verschillende diktes. Alle restplaten worden – met tekening – teruggeplaatst in het magazijn zodat iedere plaat optimaal wordt gebruikt.

Duurzame innovatie

PRODUCT &
DIENST

MARKT &
MARKETING

ICT &
TECHNOLOGIE

ORGANISATIE &
PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING
CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE
IN SECTOR

Doe mee aan MeerJarenAfspraken (MJA's)

DUURZAAM
ondernemen

Veel brancheverenigingen (en gemeenten) hebben Meer JarenAfspraken gemaakt met de overheid over energiereductie in de sector.

Vanuit de branchevereniging kunt u goede ondersteuning krijgen om ook bij u in het bedrijf forse besparingen te realiseren.

Een alternatief is niet actief meedoen, maar wel de rapporten opvragen over verbeteringen en energiezuiniger maken van bewerkingsprocessen, en die verbeteringen ook in uw bedrijf doorvoeren.

- Een lijst met alle deelnemende branches, gemeenten en bedrijven is te vinden op: (kijk ook op tabblad 2 en 3 van het exceldocument) www.agentschapnl.nl/mja

Duurzame innovatie

PRODUCT &
DIENST

MARKT &
MARKETING

ICT &
TECHNOLOGIE

ORGANISATIE &
PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING
CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE
IN SECTOR

Investeer in energiezuinige apparaten/machines

DUURZAAM
ondernemen

Voor veel apparaten en machines zijn energiezuinige alternatieven verkrijgbaar.

Apparatenfabriek Aalsmeer heeft een afzuiginstallatie aangeschaft die de warme lasdampen reinigt i.p.v. ze af te blazen. De warmte blijft dus in het pand.

Spijkstaal heeft voor het gehele wagenpark gekozen voor voertuigen met een A of B label.

Duurzame innovatie

PRODUCT &
DIENST

MARKT &
MARKETING

ICT &
TECHNOLOGIE

ORGANISATIE &
PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING
CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE
IN SECTOR

WIKI

www.1001klimaatoplossingen.nl
www.energiechannel.nl

Hergebruik hulpstoffen / reststoffen

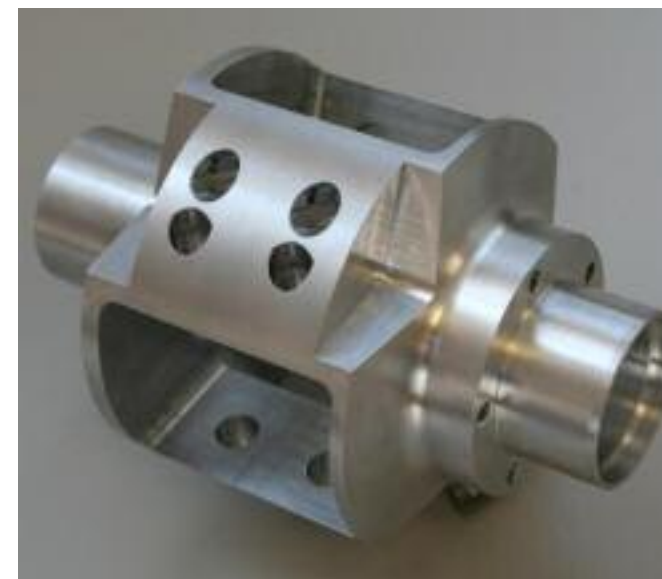
DUURZAAM
ondernemen

Hulp / en reststoffen kunnen voor u afval zijn, voor een ander kunnen ze waardevol zijn als grondstof of hulpstof. Er zijn diverse partijen die kunnen adviseren over en bemiddelen bij het slim hergebruiken van uw afvalstromen. Stichting Opnieuw! Hergebruik producten; De Reststoffenbeurs; Van Gansewinkel.

Hergebruik hulpstoffen

Verspanend bedrijf Pretec heeft een installatie aangeschaft, die spanen breekt en centrifugeert. De olie is herbruikbaar en de schone spanen hebben een hogere restwaarde.

Door het terugwinnen van chemicaliën uit het eigen galvaniseerproces, neemt bij Galvano Techniek Veendaal de standtijd van de baden enorm toe.

Duurzame innovatie

PRODUCT &
DIENST

MARKT &
MARKETING

ICT &
TECHNOLOGIE

ORGANISATIE &
PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING
CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE
IN SECTOR

Hergebruik hulpstoffen / reststoffen

DUURZAAM
ondernemen

Hergebruik reststoffen - afval

Meubelfabriek Dutchwood verbrandt houtresten uit de eigen productie voor verwarming van het pand (in een hoogrendements houtkachel)

GEA Goedhart scheidt staal, aluminium en koperafval aan de productielijn en heeft hierdoor een betere afzet van hoogwaardige metaalresten.

Lever uw afval als grondstof voor een ander

Horman Drainage gebruikt afvalweefsel van o.a. de tapijtindustrie als filtermateriaal voor de ommanteling van drainagebuizen.

Duurzame innovatie

PRODUCT & DIENST

MARKT & MARKETING

ICT & TECHNOLOGIE

ORGANISATIE & PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE IN SECTOR

WIKI

www.hergebruik.nu
www.reststoffenbeurs.nl
www.vangansewinkel.nl

Digitaliseer papierstromen en formulieren

DUURZAAM
ondernemen

In veel bedrijven gaan nog veel papieren en formulieren in het rond. Veel hiervan zijn goed te digitaliseren. Minder fouten, minder overtypen, makkelijk, altijd terug te vinden. Externe formulieren online beschikbaar maken voor klanten is ook voor hen makkelijk, duidelijk en snel.

- Werkbonnen
- Loonstroken
- Facturen
- Inschrijfformulieren voor personeelsvereniging
- Declaratieformulieren
- Etc.

Duurzame innovatie

PRODUCT & DIENST	MARKT & MARKETING	ICT & TECHNOLOGIE	ORGANISATIE & PROCESSEN
○	○	✓	○

Ambitie

BESPAREN	VERBETERING CONCURRENTIEPOSITIE	BEST PRACTICE IN SECTOR
✓	✓	○

Zoek nieuwe technologie om duurzame kansen te pakken

DUURZAAM
ondernemen

Voor veel duurzame innovaties kan bestaande technologie ingezet worden. Maar soms bent u op zoek naar een oplossing die niet zo makkelijk te vinden is. U vraagt zich af of iemand op de wereld – misschien uit een hele andere sector - met hetzelfde vraagstuk kampt en wellicht een technologie ontwikkeld heeft waarmee u uw duurzame innovatieplannen kunt realiseren.

Er zijn diverse hulpbronnen voor het vinden van nieuwe technologie:

- Bezoek beurzen
- Zoek technologie via Enterprise Europe Network (EEN)
- Zoek in octrooiliteratuur (espacenet)
- TNO heeft regelmatig programma's 'technologie zoekt ondernemer'

Duurzame innovatie				Ambitie		
PRODUCT & DIENST	MARKT & MARKETING	ICT & TECHNOLOGIE	ORGANISATIE & PROCESSEN	BESPAREN	VERBETERING CONCURRENTIEPOSITIE	BEST PRACTICE IN SECTOR
○	○	✓	○	○	✓	✓

WIKI

www.espacenet.nl
www.enterpriseeurope.network.nl
www.beurzen-vakbeurzen.startpagina.nl
www.espacenet.nl

Zoek nieuwe technologie om duurzame kansen te pakken

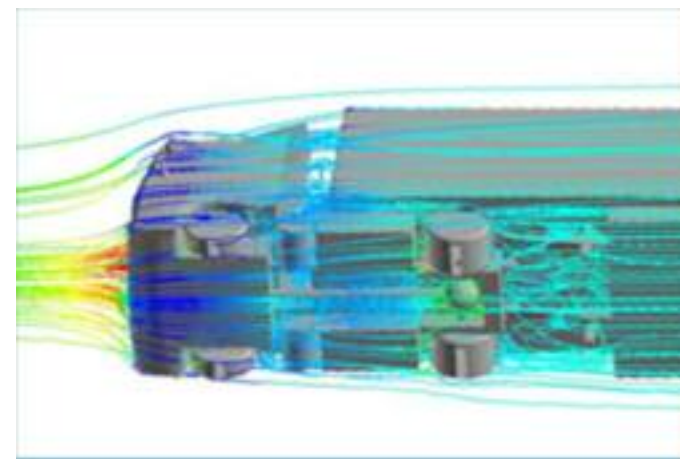
DUURZAAM
ondernemen

Dutch Rainmaker heeft technologie ontwikkeld om water op te wekken uit windenergie.

Ecoloblue heeft een technologie ontwikkeld om water uit lucht te condenseren voor droge gebieden in Afrika.

Solar4pool gebruikt zonnewarmte om alle soorten zwembaden gratis te verwarmen.

Ephicas ontwikkelde sidewings voor vrachtwagens met aerodynamische kennis van vliegtuigvleugels.

Duurzame innovatie

PRODUCT &
DIENST

MARKT &
MARKETING

ICT &
TECHNOLOGIE

ORGANISATIE &
PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING
CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE
IN SECTOR

Zoek nieuwe technologie om duurzame kansen te pakken

DUURZAAM
ondernemen

Wees Launching Customer voor groene innovaties

Help duurzaam innoverende collega's een handje en steek je nek uit voor nieuwe ontwikkelingen.

EECT ontwikkelde de Heron gasturbine met een rendement van 43% met perspectief tot 50% (tot dan toe was 30% gebruikelijk). Een glastuinbouwbedrijf was de eerste in Nederland waar deze turbine geplaatst werd en leverde daarmee een bijdrage om deze groene innovatie op de markt te krijgen.

Ephicas ontwikkelde aerodynamische zij-afscherming die een brandstofbesparing tussen de 5 en 10% kan realiseren. TNT is als testpartner nauw betrokken bij de sidewings voor hun vrachtauto's.

Leden van **branchevereniging FME** hebben diverse slimme producten ontwikkeld waarmee MKB bedrijven energie kunnen besparen. U kunt helpen om hier succesvolle producten van te maken (www.1001klimaatoplossingen.nl).

Duurzame innovatie

PRODUCT &
DIENST

MARKT &
MARKETING

ITC &
TECHNOLOGIE

ORGANISATIE &
PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING
CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE
IN SECTOR

WIKI

www.1001klimaatoplossingen.nl
www.ephicas.eu

Wek zelf energie op

DUURZAAM
ondernemen

Natuurlijk kunt u ook zelf duurzame energie opwekken. Dit kan Zonne-energie, Windenergie of Aardwarmte zijn.

In de meeste situaties blijft u aangesloten op het elektriciteitsnet, zowel als aanvulling en vangnet, maar ook om het teveel geleverde te kunnen terugleveren aan het net (de elektriciteitsmeter loopt dan achteruit....).

Duurzame innovatie

PRODUCT &
DIENST

MARKT &
MARKETING

ICT &
TECHNOLOGIE

ORGANISATIE &
PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING
CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE
IN SECTOR

Deel 5

Organisatie & Processen

DUURZAAM
ondernemen

Duurzame innovatie

PRODUCT &
DIENST

MARKT &
MARKETING

ICT &
TECHNOLOGIE

ORGANISATIE &
PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING
CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE
IN SECTOR

Optimaliseer ruimtegebruik en intern transport

DUURZAAM
ondernemen

Hoe meer u kunt doen in een beperkte ruimte, hoe minder energie, verwarming, verlichting u hoeft te gebruiken. Goed voor uw portemonnaie en goed voor het milieu.

- Ga efficiënt om met ruimte, zowel werkruimte als magazijn
- Optimaliseer de routing door het bedrijf
- Verbeter vindbaarheid van spullen om onnodig heen en weer rijden te verminderen
- Schakel over op elektrisch vervoer
- Beperk het aantal werkplekken waar onderhanden werk ligt

Lavital Bedden is overgestapt naar lean produceren: de onderhanden bedden en matrassen liggen niet meer te wachten maar worden meteen afgemaakt. Hierdoor kon het aantal werkplekken met de helft worden teruggebracht en kan in dezelfde ruimte een twee keer zo hoge productie worden gedraaid.

Duurzame innovatie

PRODUCT &
DIENST

MARKT &
MARKETING

ICT &
TECHNOLOGIE

ORGANISATIE &
PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING
CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE
IN SECTOR

WIKI

www.evo.nl

Optimaliseer extern transport en logistiek

Stem vraag en aanbod beter af

Vraag de klant wanneer / hoe vaak hij bevoorraad wil worden en stem de planning hierop af.

PPC levert exact de gewenste hoeveelheid en geeft geen staffelkorting. De klant blijft dan ook niet met winkeldochters zitten.

Transporteer zo min mogelijk lucht (stapelbaar / nestbaar / verkleinbaar)

Theuma vervoert voorgemonteerde kozijnen in zogenaamde bokken. Wanneer een bok niet helemaal vol is, wordt een halve bok gebruikt. Zo wordt er zo min mogelijk lucht vervoerd als er van een bepaald type kozijn minder uitgeleverd hoeft te worden.

Duurzame innovatie

PRODUCT &
DIENST

MARKT &
MARKETING

ICT &
TECHNOLOGIE

ORGANISATIE &
PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING
CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE
IN SECTOR

Optimaliseer extern transport en logistiek

DUURZAAM
ondernemen

Werk samen met andere transporteurs

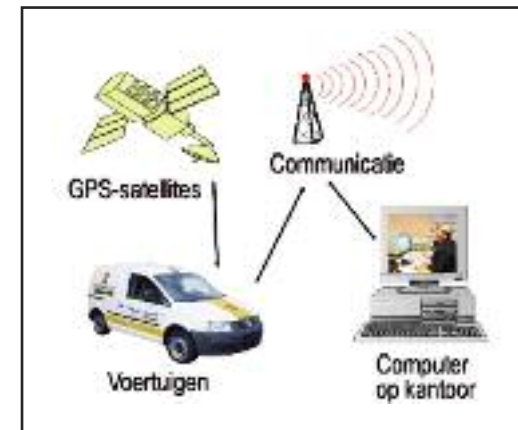
Zes Waalwijkse logistiek dienstverleners zijn gestart met **Freightfactory**. Via intelligent agents werken zij nu samen en realiseren o.a. een hogere beladingsgraad en lagere CO2 uitstoot.

Bespaar kilometers

Feenstra Verwarming installeert en onderhoudt verwarmingsinstallaties. Het invoeren van C-Track Fleetmanagement heeft gezorgd voor een geoptimaliseerde planning van de monteurs waarbij de werklast beter is verdeeld tussen de 750 auto's. Door alle ritten te registreren is altijd duidelijk waar auto's zijn geweest en ontstaat er geen onduidelijkheid in de verantwoording naar opdrachtgevers.

Bespaar brandstof

TNT heeft Ephicas sidewings gemonteerd om 5 tot 10% brandstofbesparing te kunnen realiseren. Ook met het nieuwe rijden zijn besparingen van brandstof en uitstoot tot 20% mogelijk

Duurzame innovatie

PRODUCT & DIENST

MARKT & MARKETING

ICT & TECHNOLOGIE

ORGANISATIE & PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE IN SECTOR

WIKI

- www.hetnieuwerijden.nl
- www.evo.nl
- www.duurzamelogistiek.nl/
- toolbox/digiscan-logistiek
- www.ephicas.eu
- www.ctrack.nl

Optimaliseer zakelijk en woon-werkverkeer

DUURZAAM
ondernemen

- Stimuleer wonen dichtbij bedrijf.
- Organiseer gecombineerd woon-werk verkeer (met een busje ophalen).
- Stimuleer gebruik zuinige auto's.
- Stimuleer carpoolen bij woon-werk verkeer.
- Faciliteer thuiswerken / flexibele tijden werken.
- Biedt mogelijkheden en systemen aan voor ritoptimalisatie: vrijheid, gemakkelijke carpool-software.
- Vermijd onnodig zakelijk verkeer, maak meer gebruik van telefoonconferentie en videoconferentie. Zie de wiki voor de nieuwste technologie om dit nog handiger te kunnen organiseren.

MMTotaal heeft de 4-daagse werkweek ingevoerd met langere dagen. Alle bedrijfsauto's staan één dag per week stil.

Spijkstaal beperkt haar woon-werkverkeer tot 25 km enkele reis. Binnen deze afstand wonen ca. 1 miljoen mensen. PZ heeft de opdracht binnen deze afstand sollicitanten aan te nemen.

Duurzame innovatie

PRODUCT &
DIENST

MARKT &
MARKETING

ICT &
TECHNOLOGIE

ORGANISATIE &
PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING
CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE
IN SECTOR

WIKI

www.pcontv.nl
www.letsgodigital.nl
www.evo.nl
www.duurzamelogistiek.nl/
toolbox/digiscan-logistiek

Maak duurzaamheid onderdeel strategie

DUURZAAM
ondernemen

- Maak helder wat duurzaamheid strategisch bijdraagt aan je bedrijf, wat het bijdraagt voor klanten, voor medewerkers en voor andere partners.
- Formuleer aantrekkelijke ambitie en doelstellingen die inspireren en energie losmaken.
- Maak duidelijk welk gedrag van iedere afdeling/medewerker wordt verlangd.

Method Products produceert en levert milieuvriendelijke zeep en schoonmaakmiddelen en stelt de vraag: “is jouw bedrijf evolutionair gezien de vis die op een gegeven moment het land op weet te kruipen, of is het een dinosaurus?”

Voor **Spijkstaal** betekent duurzaam ondernemen dat duurzaamheid een integraal onderdeel vormt van de bedrijfsstrategie. Bij elke beslissing worden de effecten op economie, arbeidsomstandigheden en milieu meegewogen. (people-planet-profit)

Duurzame innovatie

PRODUCT &
DIENST

MARKT &
MARKETING

ICT &
TECHNOLOGIE

ORGANISATIE &
PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING
CONCURRENTIEPOSITIE

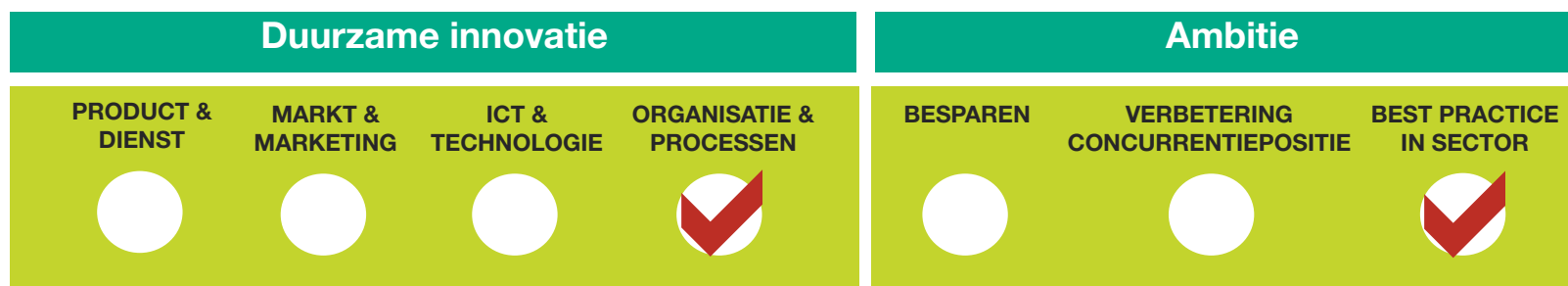
BEST PRACTICE
IN SECTOR

Organiseer duurzaamheid gestructureerd

DUURZAAM
ondernemen

- **Gebruik het ISO 14001 handboek om tot een integraal duurzamere organisatie te komen.**
Ook als je niet tot certificering over gaat geeft het handboek de goede richting aan.
- **Stel een KAM manager aan**
KAM staat voor Kwaliteit, Arbo en Milieu
- **Maak een milieubedrijfsplan**
In een bedrijfsmilieuplan (BMP) worden de activiteiten van het bedrijf beschreven en de bijbehorende emissies, onderscheiden naar emissies naar lucht en water, afval en geluid. Inspanningen om de milieubelasting te verminderen worden vastgelegd.

Organiseer duurzaamheid gestructureerd

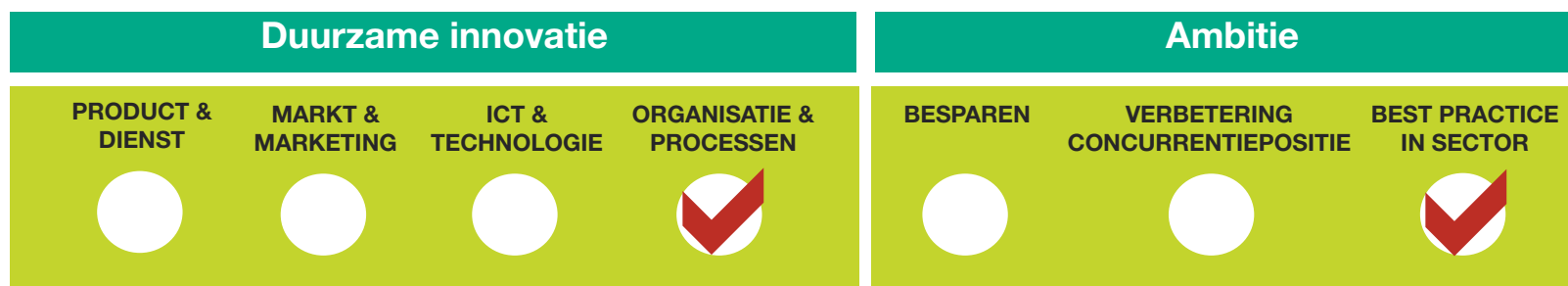
DUURZAAM
ondernemen

- **Maak iedere medewerker verantwoordelijk**
Duurzaamheid gaat pas door de hele organisatie leven als iedere medewerker weet wat hij zelf kan bijdragen.
- **Verschaf de middelen**
Medewerkers kunnen pas duurzamer gedrag vertonen, als hen ook de middelen worden verstrekt.
- **Neem iemand aan met inhoudelijke duurzame kennis**
Via het (gesubsidieerd) aannemen van iemand met inhoudelijke kennis kunnen duurzame innovaties gestructureerd worden opgepakt.

WIKI

www.iso14000.nl
www.nlmilieuenleefomgeving.nl/
www.op-zuid.com/op-zuid/subsidiadviseur/14/0/14/Innovation-Officer
www.kennisalliantie.nl/index.php?id=34169

Duurzaam inkopen: help toeleveranciers verduurzamen

DUURZAAM
ondernemen

Als jij duurzaam wilt zijn, zul je ook zelf duurzaam moeten inkopen. Dit kan door op zoek te gaan naar nieuwe leveranciers, maar je kunt ook je huidige leveranciers vragen om met je mee te doen in een verduurzamingslag.

Afhankelijk hoe belangrijk je voor hen bent en of zij duurzaamheid zelf als strategisch belang ervaren, zullen ze meer of minder initiatief tonen.

Help dit proces door bijvoorbeeld ondersteuning van Syntens, de milieu-barometer, een cursus 'hetnieuwerijden' o.i.d. aan te bieden.

VelopA ontwikkelt, assembleert en vermarkt straatmeubilair. Alle componenten (metaal, hout, beton, kunststof) worden ingekocht. Zij hebben de samenwerking met Syntens gezocht om hun Nederlandse toeleveranciers te helpen duurzamer te worden, door Syntens innovatieadvies aan te bieden. Syntens heeft deze leveranciers de Duurzaamheids Quick Scan afgenomen en is met hen in gesprek hoe zij het best kunnen verduurzamen.

Duurzame innovatie

PRODUCT &
DIENST

MARKT &
MARKETING

ICT &
TECHNOLOGIE

ORGANISATIE &
PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING
CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE
IN SECTOR

Verhoog kennisniveau over duurzaamheid

DUURZAAM
ondernemen

Om effectief met duurzaamheid bezig te kunnen zijn in uw organisatie, is kennis over het onderwerp onontbeerlijk. Er zijn verschillende manieren om kennis over het onderwerp te vergroten:

- **Websites**
Zie wiki hiernaast
- **Cursussen / opleidingen**
 - Stimular Rotterdam – www.stimular.nl
 - Be Beneficial over C2C: www.bebeneficial.nl
 - Haagse Hogeschool: post-HBO opleiding duurzaam ondernemen
 - Schouten en Nelissen: Strategie voor duurzaam ondernemen: SustainStrategy
 - Etc.
- **Bezoek beurzen, seminars e.d.**
- **Neem mensen aan met specifieke kennis over duurzaamheid**

WIKI

www.mvonderland.nl
www.duurzaammkb.nl
www.mkbduurzaam.nl
www.productmilieu.nl
www.duurzaamondernemen.nl
www.syntens.nl/duurzaaminnoveren
www.onderneemduurzaam.nl

Duurzame innovatie				Ambitie		
PRODUCT & DIENST	MARKT & MARKETING	ICT & TECHNOLOGIE	ORGANISATIE & PROCESSEN	BESPAREN	VERBETERING CONCURRENTIEPOSITIE	BEST PRACTICE IN SECTOR
☐	☐	☐	☒	☐	☒	☒

Word vaardig in aantrekken van groene financiering

Duurzaam ondernemen leeft. Het is dus een onderwerp waar vaak wel financiering voor te vinden is. Hetzij via subsidies, maar ook ontwikkelingsmaatschappijen en durfinvesteerders zijn meer op dit thema gericht.

Wel geldt ook hier, net als bij andere financieringsvraagstukken: hoe gaat deze financiering helpen om waarde te creëren (meer omzet, meer winst, meer marktaandeel)? Hoe snel wordt e.e.a. terugverdiend?

- Banken: denk behalve de grote banken ook eens aan ASN of Triodos Bank
- Ontwikkelingsmaatschappijen
- Subsidies: zie www.agentschapnl.nl voor alle landelijke regelingen

Er zijn ook diverse lokale of regionale regelingen: vraag de provincie, gemeente of een onafhankelijk adviseur.

Tip: over het algemeen is het makkelijker subsidie te krijgen voor het inkopen van kennis dan voor het laten uitvoeren van handelingen. Ook is het makkelijker om subsidie te krijgen als u samenwerkt met andere partijen (en samen het risico draagt)

Duurzame innovatie				Ambitie		
PRODUCT & DIENST	MARKT & MARKETING	ICT & TECHNOLOGIE	ORGANISATIE & PROCESSEN	BESPAREN	VERBETERING CONCURRENTIEPOSITIE	BEST PRACTICE IN SECTOR
☐	☐	☐	☒	☒	☒	☐

Werk samen om meer te kunnen bereiken

- Kennisontwikkeling binnen de Branchevereniging**
 Binnen uw branchevereniging zijn wellicht vergelijkbare bedrijven als het uwe die met dezelfde vragen worstelen. Werk samen om tot oplossingen te komen of kennis over het onderwerp met elkaar te delen.
- Samenwerken op het Bedrijventerrein**
 Ondanks dat uw collega's op het bedrijventerrein waarschijnlijk hele andere bedrijven hebben als het uwe, zijn er vaak schaalvoordelen te halen uit gecombineerd transport, (bedrijfs-)afvalinzameling, het uitwisselen van energie (zie ook kaart 39, smartgrids).
- Effectiever samenwerken met Ketenpartners**
 Juist met de bedrijven waarmee u nu al samenwerkt, bijvoorbeeld in de keten, kunt u snel en effectief meer bereiken op het gebied van duurzaamheid door hen te betrekken bij uw plannen en zaken samen op te pakken.

Duurzame innovatie				Ambitie		
PRODUCT & DIENST	MARKT & MARKETING	ICT & TECHNOLOGIE	ORGANISATIE & PROCESSEN	BESPAREN	VERBETERING CONCURRENTIEPOSITIE	BEST PRACTICE IN SECTOR
						

Werk samen om meer te kunnen bereiken

DUURZAAM
ondernemen

- **Kennisontwikkeling met universiteiten of kennisinstellingen**

Vaak is de kennis die u nodig heeft om uw duurzame innovatie te laten slagen, beschikbaar bij universiteiten of kennisinstellingen. Werk met hen samen aan het toepasbaar maken van deze kennis of het ontwikkelen van nieuwe kennis.

- **Online netwerken**

Ook in online netwerken zitten vaak groepen mensen die zich aan elkaar verbinden rondom het thema duurzaamheid. Zoek binnen LinkedIn Groups maar eens op 'duurzaamheid': er zijn meer dan 80 groepen die iets rondom duurzaamheid doen.

Duurzame innovatie

PRODUCT &
DIENST

MARKT &
MARKETING

ICT &
TECHNOLOGIE

ORGANISATIE &
PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING
CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE
IN SECTOR

Enthousiasmeer medewerkers

DUURZAAM
ondernemen

Om in één keer mensen mee te krijgen en een positieve duurzame wind door het bedrijf te laten waaien, doe een duurzaamheids (of MVO-) activiteit waarbij alle medewerkers betrokken zijn.

- Geeft het een naam
- Benoem mensen
- Organiseer een enthousiasmerende Kick-off met sprekers, filmpjes e.d.
- Stel een ideëenbus in

Syntens organiseerde in 2009 voor haar medewerkers een 'challenge' waarbij de vestigingen een competitie met elkaar aangingen voor het beste MVO-project. Winnaar was de vestiging die een dag lang de woon/eetkamer van een verzorgingstehuis hadden opgeknapt.

VelopA heeft de ontwikkeling van de Cradle2Cradle zitbank gebruikt om het duurzaamheidsniveau van de hele organisatie naar een hoger plan te tillen. Dit heeft effect gehad op het kennisniveau, maar vooral ook op het niveau van ambitie en betrokkenheid.

Duurzame innovatie

PRODUCT &
DIENST

MARKT &
MARKETING

ICT &
TECHNOLOGIE

ORGANISATIE &
PROCESSEN

Ambitie

BESPAREN

VERBETERING
CONCURRENTIEPOSITIE

BEST PRACTICE
IN SECTOR

